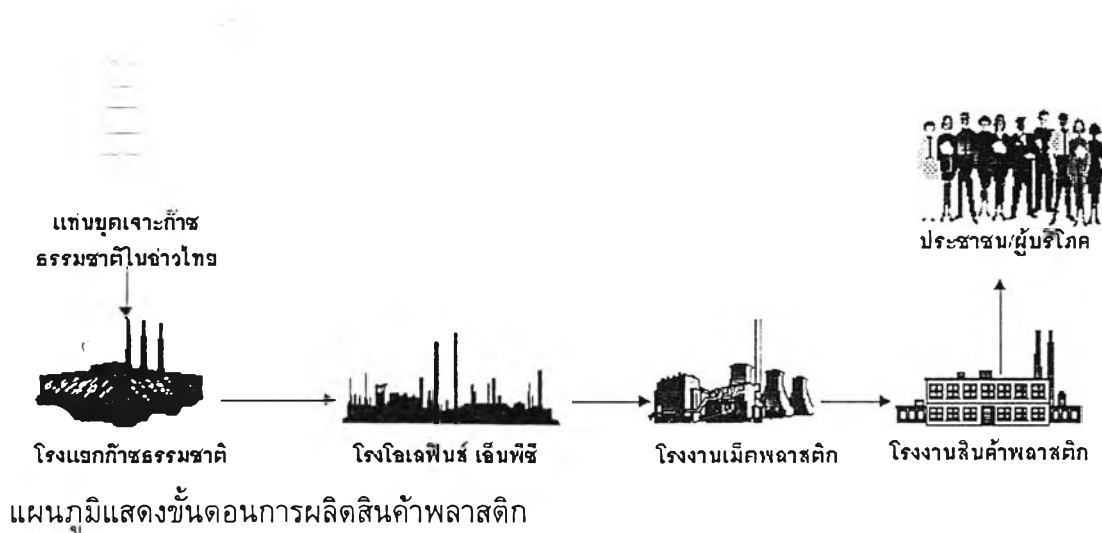

บทที่ 4

ความเป็นมาและการวิเคราะห์นโยบาย แผนงานในรายการโทรทัศน์เพื่อณรงค์ขยะแยกประเภท

โครงการรณรงค์ขยะแยกประเภทของบริษัท บีโตร์เคมีแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) หรือเอ็นพีซี (NPC) เกิดขึ้นจากการที่เอ็นพีซีเป็นบริษัทเอกชนที่ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิต ด้วยการนำเอาก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทยมาผลิตให้เป็นก๊าซโอเลฟินส์ เพื่อจำหน่ายก๊าซโอเลฟินส์ให้แก่ลูกค้าที่เป็นโรงงานอุตสาหกรรมผลิตเม็ดพลาสติก และจากผลิตภัณฑ์เม็ดพลาสติกจะถูกจำหน่ายไปยังโรงงานผู้ผลิตสินค้าพลาสติก จนสำเร็จเป็นสินค้าพลาสติกถึงมือผู้บริโภค ดังแผนผัง

ดังนั้น เอ็นพีซี จึงเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนในการผลิตสินค้าพลาสติกด้วย โดยอยู่ในฐานะเป็นต้นแหล่งกำเนิด สำหรับสินค้าพลาสติกในช่วงระยะหนึ่งได้ถูกกลุ่มชนในบางส่วนของสังคมมีทัศนคติด้านลบต่อสินค้าพลาสติก เพราะเป็นขยะที่ทำลายได้ยาก อีกทั้งการเผาขยะพลาสติกมีผลต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้เชื่อว่าขยะพลาสติกจะเป็นปัญหาต่อไปในอนาคต จึงอาจมีพฤติกรรมที่ต่อต้านการใช้พลาสติกตามไปด้วย

ผู้บริหารเอ็นพีซีจึงได้ผลักดันนโยบายองค์กรในการที่จะสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน โดยชี้แนะให้มีการแก้ไขปัญหาขยะที่เหมาะสมและต้องการให้สาธารณชนมีทัศนคติที่สนับสนุนต่ออุตสาหกรรมปิโตรเคมีและพลาสติก จึงได้คิดจะนำเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกด้วยกระบวนการนำขยะกลับมาใช้ใหม่(Recycle) ซึ่งจากการศึกษาปัญหาพบว่า กระบวนการรีไซเคิลจะประสบความสำเร็จได้ จำเป็นต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางขยะของประชาชนในสังคมไทยเสียใหม่ จากเดิมที่นอกจากจะทิ้งขยะไม่เป็นที่แล้ว จะต้องทำให้ทิ้งขยะให้

เป็นที่ และมีการแยกขยะออกเป็นขยะที่สามารถรีไซเคิลได้ กับขยะที่สามารถทำลายได้โดยการเข้าเตาเผาขยะหรือการฝังกลบอย่างถูกวิธี

โครงการรณรงค์ขยะแยกประเภทมีวัตถุประสงค์ใหญ่ๆ 2 ประการ คือ

1. เพื่อให้เกิดความเข้าใจและจิตสำนึกของกลุ่มคนเป้าหมายในสังคมไทยในเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อม ด้วยการแยกขยะออกมาเป็นขยะรีไซเคิลได้ กับขยะที่ต้องกำจัดทำลาย
2. เพื่อให้ประชาชนทั่วไปเกิดทัศนคติที่ดีต่อภาพลักษณ์ขององค์กรเอ็นพีซี ในฐานะเป็นเอกชนที่รับผิดชอบสังคม

ส่วนรูปแบบโครงการรณรงค์ขยะแยกประเภทประกอบด้วยกิจกรรมหลักๆ คือ

1. การรณรงค์ผ่านสื่อสารมวลชนเป็นหลัก คือ รายการโทรทัศน์ "คิดเป็นใช้เป็น" และ "ขบวนการคุณสะอาด "
2. การรณรงค์ผ่านกิจกรรมหรือสื่อเสริมต่างๆ เช่น การจัดงานนิทรรศการ การอภิปราย การจัดฝึกอบรม การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์เสริมการจัดกิจกรรมแยกขยะ โดยการส่งเสริมด้านถึงขยะแจก

แม้ว่าบทบาทที่ผู้รณรงค์แสดงออกมาจะเป็นวัตถุประสงค์ที่มุ่งประโยชน์ต่อสังคม แต่ขณะเดียวกันผู้รณรงค์เป็นบริษัทเอกชน ย่อมต้องการหวังผลที่จะสะท้อนออกมาในแง่บวกต่อกิจการของตน นั่นคือ ต้องการให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อผู้รณรงค์ เพราะเป็นส่วนทำให้ผู้รณรงค์จะได้รับการสนับสนุนจากสังคมในเรื่องอื่น ๆ ตามมาภายหลัง

ดังนั้น บทบาทผู้รณรงค์ต่อประเด็นปัญหาการรณรงค์นี้ อาจกล่าวได้ว่าผู้รณรงค์ไม่ได้เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือเดือดร้อนกับปัญหาเหล่านี้โดยตรง เพราะปัญหาขยะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สังคมสร้างขึ้น เพราะทุกคนที่ใช้สิ่งของก็เป็นผู้สร้างขยะและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือภาคราชการเองในช่วงเวลานั้นยังขาดวิสัยทัศน์ในการแก้ปัญหาขยะอย่างถูกต้อง เนื่องจากที่ผ่านมาใช้ทั้งขยะแบบเทกองไม่ยอมแยกขยะก่อนทำลาย หรือเผาทิ้งโดยไม่สร้างเตาอย่างถูกต้อง แต่ผู้รณรงค์ได้ออกมาแสดงบทบาทในการรณรงค์เพื่อแก้ไขปัญหขยะ จึงถือได้ว่าผู้รณรงค์ใช้สิทธิออกมาแสดงบทบาทเรียกร้องแทนคนในสังคมที่จะประสบกับปัญหามลภาวะจากขยะ (First - part & second - party entillement) ซึ่งผู้รณรงค์เห็นว่า ตนเองเป็นหนึ่งในผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง Stakeholders ที่จะมาประสานพลังกับพลังอื่น ๆ ในสังคม เพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหขยะล้นโลกในอนาคต เพราะผู้รณรงค์มีแนวความคิดในการแก้ไขปัญหขยะได้นั้นจะต้องมีผู้เข้ามาเกี่ยวข้องทั้งสิ้น 3 ฝ่ายด้วยกัน คือ ภาคราชการ เช่น กทม. ภาคเอกชน เช่น ผู้ผลิตพลาสติก โรงงานรีไซเคิล

พลาสติกของเอกชนและภาคประชาชน ผู้ทิ้งขยะจะต้องเข้ามาร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาพร้อมกัน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ต้องมีกระบวนการสื่อสารทั้งระดับกว้าง และระดับลึกอย่างทั่วถึง

วัตถุประสงค์ของการรณรงค์จะประสบความสำเร็จได้จำเป็นต้องพยายามทำให้ผล ประโยชน์ที่มีนั้นเกิดขึ้นเป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม ดังนั้น จึงพยายามรณรงค์แยกประเภทขยะ โดยเริ่มต้นขึ้นภายในโรงงานของผู้รณรงค์ก่อน กล่าวคือ ได้มีการส่งเสริมการแยกขยะภายในองค์ การแล้ว ยังให้แจกถังขยะแยกประเภทแก่พนักงานเพื่อนำไปทดลองแยกกับขยะที่บ้าน ต่อจากนั้น จึงเริ่มให้มีกิจกรรมการแยกประเภทขยะตามโรงเรียนที่สนใจแยกประเภทขยะ โดยการแจกถังขยะ แยกประเภทให้แก่โรงเรียนเหล่านั้น และออกไปให้คำอธิบายแก่ครู นักเรียนทราบว่ามีการแยกขยะ แล้วจะมีรายได้จากการขายขยะที่รีไซเคิล เพื่อนำเงินรายได้นั้นไปทำกิจกรรมโครงการอาหารกลางวันนักเรียนยากจนต่อได้อีก อันจะยังเป็นการเชื่อมผลประโยชน์ต่อไปในอนาคตได้อีกด้วย สิ่งแวดล้อมดีขึ้น ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง สำหรับการเห็นผลประโยชน์ระยะสั้น ๆ คือ ขยะเหล่านั้นสามารถนำไปขายได้ หรืออาจจะนำขยะที่เหลือใช้มาประดิษฐ์งาน (Reuse) เพื่อ ขายหรือใช้ต่อได้อีกในอนาคต

สำหรับกลุ่มเป้าหมายในการรณรงค์แยกขยะ แบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. ประชาชนที่เป็นผู้ใหญ่ทั่วไป โดยมีเป้าหมายเพื่อสื่อเนื้อหาสาระคือ การใช้ ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า
2. เยาวชนที่จะต้องเติบโตใหญ่ขึ้นมา จะมุ่งเน้นเป้าหมายสื่อเนื้อหา การรู้จักแยก ขยะ รู้ว่าขยะแยกแล้วไปไหน และจะใช้ขยะซ้ำได้อีกอย่างไร

ผู้รณรงค์ใช้วิธีการเลือกสื่อมวลชนและสื่อบุคคลผสมผสานกัน โดยในการเลือกใช้ สื่อมวลชน จะใช้เลือกใช้สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อหลักและสื่อวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อเสริมดังนี้

1. สื่อรายการโทรทัศน์แบ่งเป็น 2 รายการ โดยแต่ละรายการมีกลุ่มเป้าหมายที่ เน้นแตกต่างกัน คือ
  - รายการ "คิดเป็น ใช้เป็น" ออกอากาศเป็นประจำทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ กองทัพบกช่อง 5 เวลา 21.45 น. ทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ครั้งละ 1 นาที โดยมุ่งเจาะกลุ่มเป้าหมายวัยรุ่นจนถึงผู้ใหญ่ทั่วประเทศ
  - รายการ "ขบวนการคุณสะอาด" ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ ช่อง 3 อ.ส.ม.ท. เวลา 06.10 น. ทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ครั้งละ 5 นาที โดยเจาะ กลุ่มเป้าหมายเด็กและวัยรุ่น อายุ 9-14 ปี ทั้งในเมืองและชนบท (ต่าง จังหวัด)
2. รายการสารคดีทางวิทยุ ครั้งละ 2 นาที (ทุกวันจันทร์-ศุกร์)

- สถานีวิทยุแห่งประเทศไทยภาคภาษาอังกฤษ Radio Thailand ภาคภาษาอังกฤษ(พื้นที่ ในเขต กทม.และปริมณฑลใกล้เคียง)
- สถานีวิทยุ อ.ส.ม.ท. จังหวัดระยอง (ภาคตะวันออก)

ส่วนการใช้ช่องสื่อระหว่างบุคคลและกิจกรรมส่งเสริมการรณรงค์อื่น ๆ จะมาช่วยเสริมในแต่ละช่วงเวลาและผู้วางแผนรณรงค์ต้องการเน้นให้มีกิจกรรมเพื่อการโหมประชาสัมพันธ์โครงการและสร้างความต่อเนื่องการรณรงค์ เช่น

- การใช้กิจกรรมนิทรรศการ โดยร่วมกับหน่วยงานราชการ เช่น กทม. กองทัพบก สวนสัตว์ดุสิต คณะอนุกรรมการสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรมพลาสติก สมาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ในจัดนิทรรศการ ในวาระโอกาสต่าง ๆ โดยใช้ทีมงานจากป่าใหญ่ ศรีเอชเอ็น มาจัดแสดงการสาธิตการใช้ประโยชน์จากขยะ หรือของเหลือทิ้ง เป็นต้น
- การออกไปจัดทำรายการ"ขบวนการคุณสะอาด" นอกสถานที่ตามโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนแสดงผลงานการรีไซเคิลใช้ประโยชน์ จากการประดิษฐ์สิ่งของจากวัสดุของเหลือใช้ ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายรายการโทรทัศน์ มีความสนใจที่จะติดตามชมรายการ"ขบวนการคุณสะอาด" ด้วย
- จัดกิจกรรมการฝึกอบรม โดยการจัดเชิญวิทยากรจากสำนักวิชาความสะอาด กรุงเทพมหานคร มาบรรยายและสาธิตการประดิษฐ์สิ่งของเหลือทิ้งให้เป็นประโยชน์ ให้แก่คณาจารย์โรงเรียนในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดระยอง เพื่อให้คณาจารย์นำความรู้ไปถ่ายทอดให้แก่นักเรียนได้ฝึกฝนทำกัน
- จัดกิจกรรมการประกวดสิ่งประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ และกิจกรรมการประกวดโครงการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ในระดับนักเรียนในพื้นที่จังหวัดระยอง ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากกิจกรรมข้างต้น
- จัดกิจกรรมโครงการแยกขยะภายในโรงเรียน และหน่วยงานภาครัฐราชการที่สนใจ โดยจัดในรูปโครงการ และเอ็นพีซีให้การสนับสนุนวิทยากรบรรยายโปสเตอร์รณรงค์เอกสารเผยแพร่ และถังขยะแยกประเภท เป็นต้น
- จัดให้มีการอภิปรายร่วมกันระหว่างกรุงเทพมหานคร ผู้ผลิตสินค้ารีไซเคิล และนักวิชาการ เพื่อหาแนวทางในการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาขยะใน

กทม. ทำให้เกิดความตื่นตัวและการรวมกันมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะ กทม. มีโครงการแยกขยะเปียก ขยะแห้ง มีการวางแผนงานที่จะจัดรถเก็บขยะ แบบรีไซเคิล ที่กำหนดวันเวลาแน่นอนออกเก็บขยะตามบ้าน ส่วนภาคเอกชน ได้มีการขยายตัวที่จะเปิดโรงงานรีไซเคิลในบริเวณใกล้ กทม. เช่น โรงงานทำพรมจากขวดบรรจุน้ำดื่มพลาสติกประเภทใส (พลาสติก PET) มีโรงงานทำแท่งแผ่นพลาสติกรีไซเคิลเลียนแบบไม้ใช้เป็นวัสดุทดแทนได้ เช่น เสาดูจรร รั้ว ชั้นวางสินค้าในห้าง Macco ฯลฯ

ความเป็นมาของรายการ “คิดเป็น ใช้เป็น”

รายการ “คิดเป็น ใช้เป็น” เริ่มออกตั้งแต่ปี 2535 ได้มุ่งเน้นการนำเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาขยะมูลฝอย ด้วยการนำเสนอทางออกด้วยการรณรงค์แยกประเภทขยะก่อนทิ้ง นับเป็นการนำเสนอที่มองการณ์ไกล ทำให้รายการได้รับรางวัลเมขลาจากสมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิงแห่งประเทศไทยในสาขารายการสารคดีเพื่อคุณภาพชีวิต

ต่อมาในปี 2536 ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบรายการ โดยการทาบทาม ดร.อภิวัฒน์ วัฒนางกูร มาเป็นพิธีกรประจำรายการ เพราะเป็นผู้มีบุคลิกภาพน่าเชื่อถือ มีความสามารถทางพิธีกรโทรทัศน์ พร้อมกับได้ขยายรูปธรรมการรณรงค์ขยะแยกประเภทให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ด้วยการนำเสนอรูปการทิ้งขยะแยกประเภทออกเป็นถังขยะ 3 ใบ ซึ่งในปีนี้รายการ “คิดเป็น ใช้เป็น” ได้รับรางวัลเมขลาประเภทรายการสารคดีอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติดีเด่นจากสมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิงแห่งประเทศไทยเป็นปีที่ 2

ในปี 2537 ผู้ผลิตรายการได้เสนอการจัดทำสารคดีชุดต่อเนื่องกันเป็นซีรีส์ 3 เดือน ในเนื้อหาการจัดการขยะในต่างประเทศใน 3 ทวีปจะประเทศด้วยกันคือ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่แสดงถึงระบบการจัดการขยะมูลฝอยของภาครัฐ ในประเทศเบลเยียมที่มีผู้ประกอบการในภาคเอกชนรายใหญ่ที่มีบทบาทพัฒนาอุตสาหกรรมพลาสติกรีไซเคิลในยุโรป และประเทศญี่ปุ่นที่แสดงถึงความร่วมมือของประชาชนในการทิ้งขยะแยกประเภท

ส่วนในปี 2538 ผู้ผลิตรายการ “คิดเป็น ใช้เป็น” ได้เจาะลึกถึงปัญหาการจัดการกับขยะมูลฝอยของหน่วยงานราชการและภาคเอกชนในไทย โดยนำเสนอข้อมูลและประเด็นปัญหาอย่างเจาะลึก ด้วยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ชาวบ้านทั่วไปในฐานะผู้เก็บเศษขยะไปขายที่เรียกกันว่าชาวหัวกอง พนักงานเก็บขยะและหัวหน้าโรงงานกำจัดขยะมูลฝอยอ่อนุชเขตหนองแขม ผู้อำนวยการสำนักรักษาความสะอาด ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งก็ได้หยิบเอา

ปัญหาที่ยังรอการแก้ไข และความก้าวหน้าในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว ออกเผยแพร่ให้ประชาชนผู้ชมได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการจัดการกับขยะมูลฝอย ในส่วนของภาคเอกชนเอง ทางรายการ“คิดเป็น ใช้เป็น”ได้มีโอกาสพบปะและสนทนากับประธานสภาอุตสาหกรรมไทย และประธานอนุกรรมการอุตสาหกรรมพลาสติกเพื่อสิ่งแวดล้อม โดยนำเอาแง่คิดและมุมมองของบุคคลทั้งสองที่เสนอเกี่ยวกับปัญหาขยะมูลฝอยออกอากาศเผยแพร่ทางรายการ และนอกจากนี้ ยังได้มีโอกาสเยี่ยมชมโครงการคืนขวดพีอีที คืนสิ่งดี ๆ ให้สังคม ของบริษัท ดาราเหนือ โครงการรีไซเคิลเพื่อเด็กไทยของ สยามจัสโก้ การรีไซเคิลขวดโพลีเอทิลีน (พีอีที) มาผลิตเป็นพรมของบริษัท ไทยเนโกโร่ และการรีไซเคิลพลาสติก ของ บริษัท แสงทองชัยพลาสติก เป็นต้น จึงนับได้ว่ารายการได้เผยแพร่ภาพรวมทั้งการจัดเก็บและกำจัดของรัฐ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน อันเป็นการจุดประกายให้คนไทยได้ตื่นตัวกันมากขึ้นในเรื่องราวที่เกี่ยวกับการรีไซเคิล พร้อมกับรายการยังคงได้รับรางวัลเมขลาในฐานะรายการโทรทัศน์สารคดีเพื่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมดีเด่นเป็นครั้งที่ 3

สำหรับในปี 2539 รายการ “คิดเป็น ใช้เป็น” ผู้ผลิตรายการมีแนวความคิดที่จะพัฒนาวิธีการนำเสนอรูปแบบรายการใหม่ โดยการชี้ให้เห็นถึง “ผลลัพธ์” ก่อน แล้วจึงย้อนกาลเวลากลับไปหา “ต้นเหตุ” คือ ใช้คำถามสั้น ๆ เพื่อดึงความสนใจจากผู้ชม เช่น เชื่อหรือไม่ ตู้เย็นคืออุปกรณ์ไฟฟ้าที่ใช้พลังงานมากที่สุดในบ้าน จากนั้น จึงคลี่คลายปัญหาว่าได้มีการสำรวจแล้วพบว่า คนหนึ่งคนจะเปิดตู้เย็นถึงปีละ 8,000 ครั้ง ซึ่งการเปิดตู้เย็นเพียงหนึ่งครั้ง จะมีส่วนทำให้ตู้เย็นต้องใช้พลังงานเพิ่มขึ้นในการที่จะรักษาอุณหภูมิภายในให้เย็นเท่าเดิม ดังนั้น สิ่งที่เราทำได้ก็คือ ควรคิดก่อนว่าจะหยิบอะไร จึงค่อยเปิดตู้เย็น แล้วรีบปิดทันทีเมื่อได้สิ่งที่ต้องการแล้ว นอกจากนี้ ยังควรจัดของภายในตู้เย็นให้เป็นระเบียบ เพื่อจะได้ไม่เสียเวลาหาเมื่อต้องการสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั่นเอง

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะทำให้เห็นได้ว่า วิธีการนำเสนอตั้งตัวอย่างนั้น เป็นการโยงสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ใกล้ตัว เข้าสู่เรื่องราวของการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น จึงมีส่วนทำให้ประชาชนหรือผู้ชม สามารถซึมซับเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดาย และนอกจากนี้ ยังสามารถนำเอาเหตุการณ์ที่ ๆ ได้รับชมจากรายการไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ทันทีอีกด้วย

นอกจากนี้ผู้ผลิตรายการได้นำเสนอระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในต่างประเทศอีกเป็นปีที่ 2 ต่อเนื่องจากปีที่แล้ว โดยไปถ่ายทำสารคดีที่กรุงสต็อกโฮล์มและกอดเดนเบิร์ก เมืองอุตสาหกรรมแห่งประเทศสวีเดน เพื่อแสดงให้เห็นถึงการนำเทคโนโลยีมารวมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล โดยรายการได้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการขยะประเภทต่างๆ เช่น ก้นกับชุดที่ถ่ายทำใน 3 ประเทศ

ในด้านวัตถุประสงค์ของรายการ “คิดเป็น ใช้เป็น” ในช่วงระหว่างปี 2539 จะประกอบด้วย

1. กระตุ้นให้ประชาชน ผู้ชมตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในฐานะปัจจัยสำคัญที่ค้ำจุนชีวิตของทุก ๆ คน
2. ให้ประชาชนและผู้ชมได้ทราบว่า การใช้ข้าวของทุกสิ่งทุกอย่างใกล้ตัวล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราทั้งสิ้น
3. เผยแพร่ความรู้ และข้อมูลที่ถูกต้องในการใช้สิ่งของต่าง ๆ ใกล้ตัวอย่างถูกวิธี เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
4. เชิญชวนให้ประชาชน ผู้ชมทุกคน ใส่ใจในการดำเนินชีวิตของตนเองมากขึ้น เพื่อร่วมกันลดภาระต่อสิ่งแวดล้อม
5. เผยแพร่ชื่อเสียงและเกียรติคุณของบริษัท ปิโตรเคมีแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในฐานะผู้ที่ห่วงใยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งคุณภาพชีวิตของทุก ๆ คน บนผืนแผ่นดินไทย

เนื้อหาของรายการ

รายการ “คิดเป็น ใช้เป็น” จะมีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นที่น่าสนใจต่าง ๆ ดังนี้

1. หมวด “เล็ก ๆ น้อย ๆ ใกล้ตัว เพื่อสิ่งแวดล้อม” กล่าวถึงผลกระทบจากการใช้ข้าวของใกล้ตัวอย่างผิดวิธีที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวิธีการใช้ที่ถูกต้องเพื่อให้วิถีชีวิตของเราเป็นภาระต่อธรรมชาติน้อยที่สุดนั่นเอง เช่น “ดูเย็นใช้อย่างไร ให้ประหยัดพลังงาน”
2. หมวด “กิจกรรมเพื่อพิทักษ์รักษาโลก” นำเสนอเหตุการณ์สำคัญ ๆ ต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อเชิญชวนให้ประชาชนชาวไทย ร่วมกันดูแลรักษาธรรมชาติ
3. หมวด “นาที่นี้เพื่อสังคมไทย” จะพาประชาชนผู้ชมไปสัมผัสกับ “น้ำใจ” เล็ก ๆ น้อย ๆ ในสังคมไทย ที่นับวันจะเหือดหายไป จนหาได้ยากยิ่งแล้วในปัจจุบัน
4. หมวด “รีไซเคิลพิทักษ์โลก” เน้นการรณรงค์ให้ประชาชนผู้ชม ตระหนักถึงความสำคัญของการรีไซเคิลที่สามารถช่วยลดปริมาณขยะและนำทรัพยากรอันมีค่า กลับมาใช้ใหม่อีกด้วย อันเป็นประเด็นที่ เอ็นพีซี ให้ความสำคัญ

จะเห็นได้ว่า เนื้อหาของรายการ “คิดเป็น ใช้เป็น” ในปี 2539 นอกจากจะสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมในการรณรงค์ปลูกฝังจิตสำนึกและห่วงแหนในธรรมชาติแล้วยังตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการประชาสัมพันธ์ของ เอ็นพีซี ได้อีกด้วย

ประชาชนผู้ชม กลุ่มเป้าหมาย

1. เพศ ชายและหญิง
2. อายุ ตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป
3. การศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป
4. ภูมิลำเนา ทั่วประเทศ

วัน เวลา สถานที่ออกอากาศ

ทุกวันจันทร์ - ศุกร์	สัปดาห์ละ 5 ตอน
ตอนละ 1.00 นาที	เวลา 21.45 น. (หลังจบละครภาคค่ำ)
ทาง ททบ. 5	

การจัดประชาสัมพันธ์รายการ"คิดเป็น ใช้เป็น"

เพื่อให้รายการเป็นที่รู้จักและกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดความสนใจในการติดตามชมรายการ ได้ให้ผู้ชมสามารถขอรับบทโทรทัศน์ ที่ออกอากาศไปแล้ว และประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวการปรับปรุงรายการใหม่ในหนังสือ ททบ.5 ที่วิบูลย์

การประเมินติดตามผลการออกอากาศรายการ

ผู้ทรงคุณวุฒิได้ทำวิจัยการรับรู้และทัศนคติของผู้ชมรายการที่มีต่อรายการ"คิดเป็น ใช้เป็น" เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการสัมภาษณ์ตัวต่อตัว (Face-to-face Interview) เพื่อนำผลมาเป็นประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบรายการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการประเมินผลพบว่า รายการสื่อประเด็นที่มีประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ให้ความรู้และสร้างสรรค์สังคม ด้วยการมีพิธีกรรายการที่น่าเชื่อถือ แต่มีจุดอ่อนของรายการที่มีระยะเวลาออกอากาศต่อครั้งสั้นเกินไป

ความเป็นมาและการวางแผนรายการขบวนการคุณสะอาด

รายการโทรทัศน์"ขบวนการคุณสะอาด"เริ่มต้นครั้งแรกมีการตั้งชื่อรายการว่า "ซาเล้งกับคุณสะอาด"แต่ได้เปลี่ยนเป็นรายการ"ขบวนการคุณสะอาด" ออกอากาศครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2538 โดยมอบหมายให้บริษัท ป่าใหญ่ครีเอชั่น จำกัดเป็นที่มงานดำเนินการผลิตรายการ

สารคดี เพราะเป็นผู้ที่มีการจัดทำสารคดีเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์เพื่อเด็กและเยาวชน ซึ่งตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่ผู้รณรงค์ต้องการ คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนอายุระหว่าง 6-14 ปี กำลังเรียนอยู่ในระดับประถมปลาย-มัธยมต้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่รายการ ดังนี้

1. เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะมุ่งเน้นการจัดการขยะมูลฝอย
2. เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนข่าวสารของกลุ่มเด็ก เยาวชน และประชาชนที่มีพฤติกรรมสร้างสรรค์ในการจัดการกับปัญหาขยะและเป็นมิตรกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมใหม่ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม ซึ่งหมายถึงมีพฤติกรรมการใช้ซ้ำ การหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ และการลดการใช้ทรัพยากร (Reuse Recycle Reduce)

รูปแบบรายการในช่วงแรก จะเป็นสารคดีความยาว 5 นาที ออกอากาศทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลาประมาณ 6.15-06.30 น. ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 อ.ส.ม.ท. โดยสร้างสัญลักษณ์การ์ตูนกราฟิกที่สร้างด้วยคอมพิวเตอร์ เป็นตัวนำเสนอให้ชื่อว่า "คุณสะอาด" หรือ "Mr.Clean" ทำหน้าที่เป็นผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญที่คอยให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดการกับขยะมูลฝอยชนิดต่างๆ รวมทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ตลอดจนแนะนำและให้กำลังใจเด็กๆ ในการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมมีผู้ร่วมรายการประจำที่เป็นเด็กจากชุมชนแออัดย่านลาดพร้าว 2 คน ชื่อน้องเก๋และน้องยุ้ย นักเรียนระดับชั้นประถม 6 ซึ่งจะมีกิจกรรมหลังเลิกเรียนไปขี่รถซาเล้ง (จักรยานสามล้อ) ตะเวนตามบ้านเรือนเพื่อรับซื้อขยะเศษวัสดุและของเก่า อันจะเป็นตัวแทนของกลุ่มคนที่มีความเป็นกลไกสำคัญในกระบวนการรีไซเคิลไทยแบบดั้งเดิม โดยวางลักษณะผังรายการใน 1 สัปดาห์ออกเป็นกลุ่มหัวข้อในแต่ละวัน คือ

วันจันทร์	เนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาขยะและแนวทางกำจัดขยะทั่ว ๆ ไป
วันอังคาร	เนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาขยะและแนวทางกำจัดขยะอันตราย
วันพุธ	เนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาขยะและแนวทางกำจัดขยะเปียก
วันพฤหัสบดี	เนื้อหาเกี่ยวกับการประดิษฐ์สิ่งของจากวัสดุเหลือใช้
วันศุกร์	คุณสะอาดนำชมการประดิษฐ์สิ่งของและเครื่องใช้จากขยะ โดยฝีมือ

จากนักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ

คุณสะอาด เป็นสภาพผู้พิชิตขยะ กำเนิดมาจากสูตรโมเลกุลของสารปิโตรเคมีที่เรียกว่าเอทิลีน ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์หลักของบริษัท ปิโตรเคมีแห่งชาติ จำกัด(มหาชน) ซึ่งจะส่งไปให้โรงงานผลิตเป็นเม็ดพลาสติกต่อไป ตัวการ์ตูนคุณสะอาดจะเป็นสัญลักษณ์การรณรงค์ให้เยาวชนและประชาชนหันมาสนใจในการดูแลคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่นับวันจะเสื่อมโทรมลงทุกขณะ

ในปี 2539 ทีมงานผู้ผลิต“ป่าใหญ่ครีเอชัน”ได้มีการปรับปรุงรายการ “ขบวนการคุณสะอาด” ดังนี้ คือ

ด้านการติดต่อถ่ายทำ

พัฒนากราฟฟิกคุณสะอาดให้ประณีต กลมกลืนกับฉากที่ถ่ายทำและน่าสนใจยิ่งขึ้น โดยต้องทำการเขียนกราฟฟิกรูปคุณสะอาดเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ และมีการถ่ายทำเทคนิคพิเศษในสตูดิโอจากการผลิตเพื่อให้รายการ“ขบวนการคุณสะอาด”มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ทำให้ขั้นตอนการติดต่อต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีเด็กที่ร่วมรายการ คือ น้องเก้และยุ้ย เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย

ด้านเนื้อหารายการ

เพิ่มเติมช่วง “ชมรมคุณสะอาด” ในการออกอากาศวันศุกร์ วัตถุประสงค์เพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเด็กผู้ชมรายการ และระหว่างผู้ผลิตกับผู้ชม โดยจะเน้นการตอบปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของเด็ก ๆ และออกสำรวจความคิดเห็นจากเด็ก ๆ ในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และเพิ่มการเดินทางออกไปถ่ายทำเรื่องราวในโรงเรียนต่างจังหวัดที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่น่าสนใจให้มากขึ้น เพื่อเป็นการพบปะและสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับรายการ

ด้านกิจกรรมเพื่อการประชาสัมพันธ์

เพื่อเป็นการส่งเสริมให้รายการโทรทัศน์เป็นที่รู้จักในกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งสร้างความนิยมในรายการให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น ผู้ผลิตรายการจะให้มีคำถามผู้ชมรายการทุก 2 เดือน เพื่อให้เด็กที่ชมรายการได้มีส่วนร่วม ซึ่งมีการจัดหาของรางวัลตามแต่สมควร เนื่องจากเท่าที่มีการออกแบบคำถามไปแล้วสองครั้ง เด็ก ๆ ให้ความสนใจมากและอยากให้มีคำถามเรื่อย ๆ

ผู้ณรงค์โครงการจัดกิจกรรมวันเด็ก“คุณสะอาดพบเพื่อน” ที่กรุงเทพมหานคร และที่จังหวัดระยอง นอกจากนี้ ผู้ณรงค์โครงการจัดให้มีกิจกรรมใหญ่ร่วมกันในช่วงปิดเทอมเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ และจัดการแสดงละครคุณสะอาดสัญจร แสดงตามโรงเรียนต่าง ๆ ทั้งในเขตกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด